

: HET GEHEIM. :

(KONINK. VEREENIGING: „HET NEDERL. TOONEEL”).

Er zijn menschen, die het werk van Bernstein moderne draken noemen. Maar daargelaten dat ik goedgebouwde draken liever zie, dan slechtgebouwde leeuwen b.v. is er in zijn werk zooveel werkelijk menselijks, menschelijks van onzen tijd, onze spankracht en onze lijdensgeschiedenissen, dat het daarom alleen, als sterke en hechte en aangrijpende aanvoeling van onzen tijd, van waarde is.

In Le Secret staan we voor het geval waarin een vrouw, Gabriëlle Jannelot, die heel veel van haar man houdt, vriendin is van Henriëtte Hozleur, wier raadgeefster zij steeds geweest is, door al de tijden van verdriet en ook van geluk heen, die deze heeft gekend. Haar man Constant Jannelot is een prachtig goeie kerel, die z'n vrouw aanbidt en nog heel verliefd is. Het eerste bedrijf begint met een scène, waarin dat ons duidelijk gemaakt wordt. Maar die vrouw heeft een ondeugd, die zij steeds verborgen heeft: ze kan niet velen, dat een ander om haar heen gelukkig is. Zoodra ze ergens geluk ziet, moet ze het verstoren; het is als 'n perversnervouse neiging tot vernielen, tot storen. Het rust op haar als een vloek waartegen ze zich vaak, machteloos verzet, soms echter in oogenblikken het overwint doch waaraan ze zich smartelijk ten prooi voelt. Ze is een „slechte vrouw”, voelt en zegt ze later zelf, maar ze

Mevrouw Rika Hopper als Henriëtte Hozleur.

kan niet anders. Het is het eenige wat haar kan bevredigen, het is een zondige neiging, die ze niet bedwingen kan, waar ze telkens tegen worstelt, na iedere nederlaag zich ellendiger voelend en waartegen ze als eenige steun, als eenige troost, als eenige hulp en baken-in-zee, die liefde van haar man heeft, en meer nog, het besef, dat hij van haar houdt, dat ze door hem nog lief en hartelijk en meegevoelend is, voor hem, in één woord, nog goed. Van deze ondeugd merken we in het eerste bedrijf, op enkele uitlatingen na, die ons alleen nog maar vreemd voorkomen, niets. Ze wordt ons 't eerst beduid door haar uiting van twijfel, omtrent de mogelijkheid, — welke toch voor haar man zoo goed als zekerheid is — van een huwelijk van haar vriendin de mooie, lievende Henriëtte met Denis le Gueun, die zielsveel van elkaar houden, in een gesprek, dat zij met haar man heeft.

In het gesprek met Henriëtte, die kort daarop verschijnt, is daarvan niets te bemerken. Henriëtte vertelt haar, dat Le Gueun voor hij haar (Henriëtte) ontmoet, gaarne 'n onderhoud met Gabriëlle, als haar beste vriendin, zou hebben, naar zij denken, om haar te polsen. Gabriëlle stemt volgaarne toe. Plotseling echter werpt zij het gesprek op eene oude geschiedenis die Henriëtte in d'r leven gehad heeft. Ze heeft n.l. eens vroeger een voorbijgegane liefde gehad, voor Charles Ponta Tulli, welke verhouding geëindigd is, doordat Gabriëlle haar had voorgehouden, dat ze bedrogen werd. Ze had daardoor een allerellendigsten tijd doorgemaakt, was ziek geworden, waarbij Gabriëlle haar verpleegd had. Nu tracht Gabriëlle echter Henriëtte over te halen, Le Gueun, die liaison te vertellen, onder het motief, dat ze eerlijk tegenover hem moet staan. Dit wil Henriëtte niet, die die liaison eerstens, na haar liefde voor Le Gueun, als een groote vergissing, waartoe ze door haar eenzaamheid gedreven was, heeft leeren inzien, tweedens omdat ze Le Gueun's nog jong en zeer vereerend geloof in haar, niet wil schokken, door het wat grove dier bekentenis in dat geval. Gabriëlle houdt echter, voor Henriëtte onbegrijpelijk, aan en deze laatste, van de oprechtheid der bedoelingen harer oudere vriendin overtuigd ten slotte, geeft toe.

Dan komt Le Gueun en Henriëtte gaat af. Uit het onderhoud tusschen Le G. en Gabriëlle blijkt echter volkomen dat le G. verontrust is, door wat hem in Henriëtte zoo aantrekt en vreest dat zij al amants of een amant heeft gehad, en hij laat blijken dat hij zich in dat geval beslist zou terugtrekken. De finjevoelende, doch wat timide jongen, wordt door Gabriëlle geheel gerustgesteld. Hij moet over een kwartier terugkomen, dan zal hij Henriëtte mogen ontmoeten! Henriëtte, die na z'n vertrek weer binnenkomt, — haar trots wilde voor hem niet weten, dat ze als op antwoord te wachten zat — spreekt nogmaals met Gabriëlle, die haar blijft overreden, Le Gueun alles te vertellen.

In het daarop volgende onderhoud tusschen deze twee, de sublieme liefdesverklaring, spreekt echter Henriëtte niet — en wij zijn er als publiek mede blij om —, omdat ze voelt zooals ze ook later tegen Gabriëlle zegt, dat ze alles bij Denis zou hebben kapot gemaakt.

Het bedrijf eindigt met het binnenkomen van Constant, die blij met hun geluk, hen gelukwenscht, en na 'n scēnetje, waarin Gabriëlle voor het eerst tegenover C. zich uitlaat over Henriëtte's vroegere liaison, waardoor C. zich eerst geschokt voelt, en door het feit, en door het stilzwijgen, al die jaren, van zijne vrouw daarover tegenover hem, dat echter gauw wordt bijgelegd.

Deze laatste scène is de eerste stoot van den storm, die door de laatste bedrijven gaat woeden.

In II zijn we buiten bij Gabriëlle's Tante Clotilde de Savageat, die bij Deauville woont en welks logé's zij zijn. Henriëtte met Denis zijn zeven maanden getrouwd. Echter is daar ook gelogeed Charlie Ponta Tulli....

Begrijpelijkerwijs is zijn tegenwoordigheid een reden van groote nervositeit bij Henriëtte, die, waar Denis nergens van weet, en dikke vrienden met hem is, nergens van af weet, en in de verste verte hunne vroegere verhouding niet vermoeden kan! In dit tweede bedrijf, mede door de aanwezigheid van Ponta Tulli, gaan we al zoeken naar het kwaad dat rondwaait dat we voelen, maar welks bron we nog niet ontdek, hebben. Dat komt pas uit, als na een heftige scène, Henriëtte, die Gabriëlle smeekt Ponta te verzoeken heen te gaan, in haar angstige nervositeit zelfs Denis afsnauwt, en we daarop tooneelen bijwonen tusschen Ponta en Gabriëlle, vervolgens tusschen Denis en Gabriëlle, welke laatste daarbij Denis den raad geeft,

zich H.'s nervositeit niet aan trekken en maar eens naar Deauville te gaan, waarbij ze tevens een flirtation insinueert, uitgaande van Ponta, en die dan voor Denis de reden van H.'s gesteldheid wezen zou. Denis wil eerst Ponta rekenschap vragen, waarin Gabriëlle — natuurlijkerwijze hem weerhoudt — en gaat dan naar Deauville, G.'s raad opvolgend.

Van zijne afwezigheid maakt Gabriëlle gebruik, om indirect een onderhoud tusschen Henr. en Ponta te bewerkstelligen. Henr. wil eerst niet, maar staat dan toe, op voor- waarden, dat deze laatste daarna ook onmiddellijk het huis voorgoed zal verlaten, waarin hij toestemt. Dit onderhoud is het begin van de ontknooping, omdat daarin voor 't eerst uitkomt, ten eerste dat Ponta op de villa gevraagd is, met de mededeeling dat Henriëtte het wenschte, en ten tweede, dat de reden, die Henriëtte dwong, plotseling hunne verhouding af te maken, ondanks hun plan, om kort daarop te trouwen, niet bestaan had, haar alleen door Gabriëlle was opgedrongen. Door al deze onthullingen verandert de aard van hun onderhoud. Ze voelen zich beiden bedrogen, hun leed door een derde veroorzaakt, wat Henriëtte milder stemt, en net vóór de volledige verklaring worden ze in het vuur van de wederzijdsche verklaringen gestoord door Denis, die terugkomt in plaats van door te zijn gegaan naar Deauville, en nu perplex staat, z'n vrouw in gesprek en een zichtbaar opwindend gesprek met Ponta te vinden. En opeens vermoedt hij in Ponta de „amant”. Volgt een schitterende scène, waarbij zij zich — na Ponta's heengaan op haar verzoek, steeds verder in een leugennet verward om zich eruit te redden en die ten slotte eindigt met haar bekentenis, in tegenwoordigheid van de inmiddels ten tooneele verschenen Gabriëlle, die zich plotseling hier vindt staan tegenover de onthulling der feiten, die ze haar levenlang — en met hoe groote angst en pijniging — gevreesd heeft! Op haar valt beider haat en afschuw, maar de breuk is niet meer te helen! Denis, vergeefs door Gabriëlle tegengehouden, snelt naar Ponta, om hem rekenschap te vragen. Henriëtte geest daarop Gabriëlle met haar afkeer, haar verdriet, haar ellende.....

En Gabriëlle, ze zinkt steeds dieper weg, 't is of ieder woord haar wat leven ontrukkt, of ze sterft onder de geeseling, terwijl haar man, net thuis gekomen, naar binnen gesneld is, om Denis te weerhouden Ponta te lijf te gaan.... Haar werk, dat allemaal!

Maar toch weet ze nog Henriëtte te weerhouden alles aan haar man te zeggen. En als ze daarin slaagt, zakt ze neer op de bank, alleen achtergelaten en geslagen.....

**

**

**

In het derde bedrijf, dat begint op het oogenblik waarop het tweede eindigt, en er het onmiddellijk vervolg van is, komt Constant ontdaan terug, nadat hij boven Ponta heeft overgehaald onmiddellijk te vertrekken, en Denis van een duel heeft

afgebracht, quasi om Henriëtte's naam niet in opspraak te brengen. Beneden gekomen, vindt hij zijn vrouw op de bank. En onmachtig tot verder leven, met dien leugenlast, bekend zij alles aan haar man.... haar werk dat allemaal....! Dan krijgt die z'n deel van de ellende, die hem op zijn beurt nekt! Als ze weggaat, is hij een verloren man. Terwijl hij neerzit komt Denis, ook ellendig. Het scēnetje dat nu volgt tusschen die twee mannen, is heel mooi, maar heel moeilijk in den dramatischen toon te houden. Waar ieder ander leed heeft, is 't gevolg, dat ze beiden inzien, dat het overkomelijk is, wat de eerste stoot is tot eene oplossing. Trouwens Denis houdt te veel van Henriëtte en deze van hem, en ook Constant te veel van Gabriëlle om niet tot elkaar terug te keeren, ook al is er wat kapot voor goed. Het afscheid tusschen Gabriëlle en Henriëtte, die diepe verootmoediging van Gabriëlle voor haar vroegere vriendin, en de clementie van deze voor eene, die jaren haar geluk vervolgde en het stelselmatig verwoestte, het leven in die twee vrouwen belichaamd, het is schoon en om hevig van te houden.

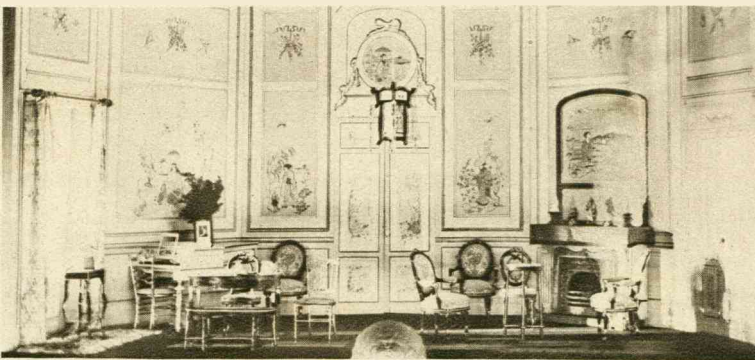
Zoo eindigt het derde bedrijf, waarin Gabriëlle Constant terugvindt, haar eenigen steun en leven voor de toekomst en die haar toch weer bij zich neemt,.... omdat-ie immers van d'r houdt!.....

Dit stuk heeft diep-ontroerende gedeelten. Rika Hopper, speelt eene Henriëtte Hozleur om haar eeuwig dankbaar voor te blijven. Mevrouw Adams een prachtige Gabriëlle. Jan C. de Vos was de goeie prachtkerel Constant Jannelot Van Kerckhoven Jr., vertolkte de mooie figuur van Denis le Gueun. Daarbij speelde Gimberg, Ponta Tulli en was last not least Mevrouw Poolman Gabriëlle's tante, Mad. Clotilde de Savageat. Het decor van het tweede en derde bedrijf was zeer interessant, dat van de eerste akte vriendelijk en smaakvol.

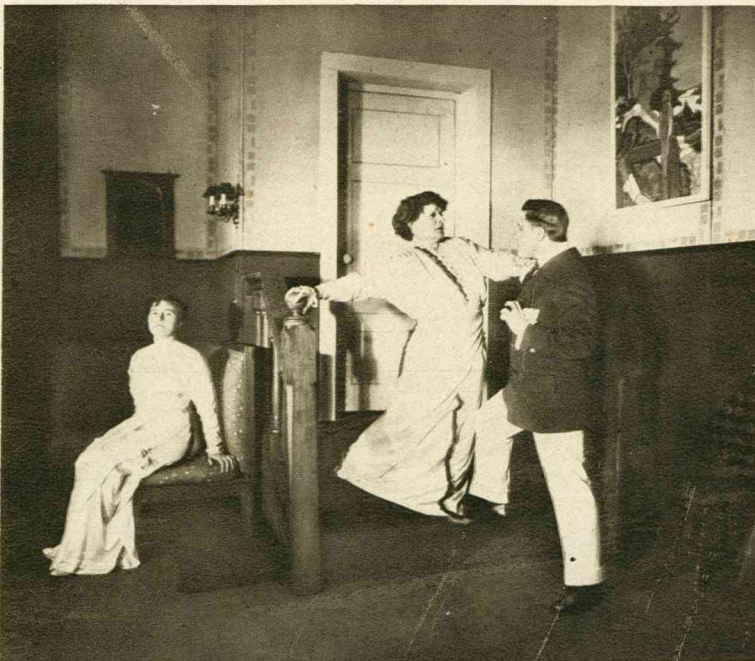
Deze belangwekkende opvoering van „Le Secret” moge zij spoedig door dergelijke worden gevolgd!

Voor wie van hun tijd houden kunnen, van zijn emotie's, van het hoogopgevoerde, schril — vaak — beroerende leed, van zijn haast-snijdende, in ieder geval machtig-groevende vreugd tevens, voor die zijn de stukken van Bernstein, als planten uit eigen tuin lief, en voor hen zijn ze als zoeklichten in de vaak zoo diepe duisternis van het ziels- leven van onzen modernen tijd.

TOM SCHILPEROORT.

Décor voor 't eerste bedrijf. Salon te Parijs.

Décor voor 't derde bedrijf. Cottage te Danville.
(van links naar rechts: Mevrouw Rika Hopper, Mevrouw Mann, de Heer C. van Kerckhoven Jr., (Denis le Gueun).)

Mevrouw Theo Mann-Bouwmeester als Gabriëlle Jannelot.

